

Handläggare: Matilda Ekström Sundberg
Tfn: 08-508 10 035

Östermalms stadsdelsnämnd

Svar på remiss från kommunstyrelsen om reviderat program - Stockholms stads program för kvinnofrid

Förslag till beslut

att stadsdelsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det som svar på remissen till kommunstyrelsen

Carina Lundberg Uudelepp
stadsdelsdirektör

Anna-Lena Christensson
programchef

Sammanfattning

Stadsdelsnämnden har fått en remiss från kommunstyrelsen gällande förslag till reviderat program för kvinnofrid avseende Stockholms stad. Programförslaget syftar till att skapa förutsättningar för ett likvärdigt arbete med kvinnofridsfrågor i stadens nämnder och bolag. Programmet beskriver utgångspunkterna för stadens arbete med mäns våld mot kvinnor i nära relationer. Ansvar för det förebyggande arbetet och den lagstiftade myndighetsutövningen föreslås fördelas på stadens olika nämnder. Huvuddelen av programmet handlar om hur stadsdelsnämnderna och socialtjänstnämnden ska kunna ge stöd och hjälp till de kvinnor som blivit utsatta för mäns psykiska, fysiska och sexuella våld i sina nära relationer. Programmet föreslås gälla programperioden 2006-07-01 t.o.m 2010-12-31.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom programområdet Socialtjänsten.

Bakgrund

Mäns våld mot kvinnor i nära relationer är ett folkhälsoproblem, som orsakar stort lidande både för våldsutsatta kvinnor och för de barn som lever i dessa familjer. Myndighetssamverkan i kvinnofridsfrågor har pågått sedan 1996 i Stockholms län, inom ramen för Operation kvinnofrid. De myndigheter som ingår är Stockholms stad, Polismyndigheten i Stockholms län, Länsstyrelsen i Stockholms län, Kommunförbundet i Stockholms län, samt representanter för åklagarmyndigheten, domstolsväsendet och kriminalvården i länet.

Stockholms stads handlingsprogram

I september 1999 fattade kommunfullmäktige beslut om Stockholms stads handlingsprogram för Operation Kvinnofrid. Programmets syfte var då att ge stadsdelsnämnderna i uppdrag att skapa en bättre organisation för insatser i frågor om mäns våld mot kvinnor och deras barn, samt att utveckla stödinsatser för dessa målgrupper. I programmet lades stor vikt vid personalutbildningar i kvinnofridsfrågor och betydelsen av lokala samverkansgrupper.

Vid Östermalms stadsdelsförvaltning anordnades utbildningsdagar och kurser och därefter bildades Resursgruppen för kvinnofrid - våld i nära relationer. Gruppen består för närvarande av en representant från alla enheter inom programområdet Socialtjänsten, från programområdet Äldreomsorgen (både biståndsbedömare och representant från hemtjänsten), från Närpolisen, Brottsofferjouren, Östermalms beroendemottagning och från den psykiatriska öppenvårdsmottagningen. Resursgruppen syftar till att fungera som ett stöd och en informationskanal till anställda inom hela förvaltningen i frågor gällande kvinnofrid - våld i nära relationer.

Syfte

Stockholms stads program för kvinnofrid syftar idag till att skapa förutsättningar för ett likvärdigt arbete med kvinnofridsfrågor i stadens nämnder och bolag. Programförslaget ansluter till stadens övergripande inriktningsmål för 2006-2008. Viktiga frågor för denna period är bland annat att fler utsatta kvinnor och barn ska nås av stadens insatser. Programmet beskriver utgångspunkterna för stadens arbete med mäns våld mot kvinnor i nära relationer. Programmet beskriver även hur vi ska agera när vi kommer i kontakt med hedersrelaterat våld och att särskilt uppmärksamma våld som personer med funktionsnedsättning utsätts för. Stadsdelen som arbetsgivare har ett ansvar för att uppmärksamma och stötta de anställda som utsätts för våld och att hänvisa dem till socialtjänsten i den stadsdel eller kommun de tillhör.

Definitioner och begrepp

Under åren 2000-2004 arbetade "Nationellt Råd för Kvinnofrid" på uppdrag av regeringen för att fördjupa kunskaperna om mäns våld mot kvinnor. Rådet tar upp nedanstående begrepp för våld, som Stockholms stads kvinnofridsprogram ansluter sig till:

- fysiska övergrepp, - psykiska övergrepp, -ekonomiska övergrepp, -sexuellt utnyttjande.

Innehåll i Stockholms stads reviderade program

Vid ett likvärdigt arbete med kvinnofridsfrågor i stadens nämnder och bolag skapas förutsättningar för att tidigare uppmärksamma och stödja våldsutsatta kvinnor, barn och ungdomar. Det reviderade kvinnofridsprogrammet tar upp flera olika områden för det fortsatta arbetet med kvinnofridsfrågor:

- *Stadens ansvar för stöd och hjälp vid kvinnofridsbrott* och det våld som förekommer mot barn och ungdomar vid dessa brott gäller *alla kommunala verksamheter* som kommer i kontakt med våldsutsatta personer eller våldsutövare, samt med de konsekvenser som orsakas av det fysiska, psykiska, och sexuella våldet. Förskolan och skolan exemplifieras som särskilt viktiga när det gäller att upptäcka, stödja och hjälpa våldsutsatta barn och ungdomar.

- *Staden som arbetsgivare*: Stadsdelsnämnderna ansvarar för att de lokala handlingsprogrammen även omfattar insatser för våldsutsatta medarbetare i sina nära relationer.

- *Stadens insatser vid besöksförbud, grov fridskränkning och kvinnofridskränkning*: Som ett led i strävandena att begränsa våld mot kvinnor i nära relationer infördes 1988 lagen om besöksförbud. Besöksförbud innebär att en person inte får besöka eller på annat sätt aktivt ta kontakt med den som ska skyddas.

- *Stöd till våldsutsatta kvinnor*: Stadsdelsnämnderna ansvarar för att utveckla rutiner för handläggning av våldsutsatta kvinnor och deras barn och rutinerna ska beskrivas i lokala handlingsprogram. Stadsdelsnämnderna ansvarar för att personalen är utbildad i kvinnofridsfrågor.

- *Stöd och hjälp till kvinnor med funktionsnedsättning*: Stadsdelsnämnderna ansvarar för att det finns rutiner kring hur personalen ska arbeta med kvinnor med funktionsnedsättning, vilka utsätts för våld.

- *Stöd och hjälp till drogmissbrukande kvinnor*: Missbrukande kvinnor som utsätts för mäns våld är en mycket utsatt grupp. Stadsdelsnämnderna ansvarar för att dessa kvinnor erbjuds behandling för sitt drogmissbruk, samt boende i en miljö med enbart kvinnor.

- *Situationen för ungdomar i patriarkala familjer* där det hedersrelaterade våldet drabbar främst unga kvinnor. Här har både skolans och socialtjänstens arbete stor betydelse för att förebygga och hjälpa de unga som drabbas eller hotas av våld eller begränsningar i sin livsföring.

- *Stöd och hjälp till barn i våldsutsatta familjer*; en lagändring föreslås träda i kraft 2006-11-15, där det bl.a kommer att fastslås att barn som bevittnar våld eller andra övergrepp av eller mot en närstående vuxen, är offer för ett brott. Stadsdelsnämnderna ansvarar för att utreda och besluta om stödåtgärder för barn i våldsutsatta familjer.

- *Stadens arbete med våldsutövande män*; det finns en bred enighet om att våld mot kvinnor är ett komplext problem med sammansatta orsaker på strukturell och individuell nivå. Våldet är könsspecifikt; 90 procent av alla former av misshandel utövas av män. I lagstiftningen om våld mot kvinnor återkommer behovet av samverkan mellan olika myndigheter. Det finns särskilda bestämmelser i socialtjänstlagen (SoL 2001:453) och polislagen (PolisL 1984:387) om skyldighet att samverka.

Förvaltningens synpunkter

Ansvar för det förebyggande arbetet och den lagstiftade myndighetsutövningen föreslås fördelas på stadens olika nämnder. Eventuellt kan ytterligare utbildningsinsatser gällande ovan redovisade frågor komma att behövas för förvaltningens personal. Om detta blir aktuellt kan sannolikt dessa utbildningsinsatser genomföras genom stadens egen personal, som har speciell kompetens i kvinnofridsfrågor. Nedan följer en beskrivning av de konsekvenser som Stockholms Stads reviderade handlingsprogram kan komma att innebära för förvaltningens verksamheter.

Stadens ansvar för stöd och hjälp vid kvinnofridsbrott och det våld som förekommer mot barn och ungdomar vid dessa brott gäller alla kommunala verksamheter: Förskolan och skolan exemplifieras i att få en viktig funktion för att uppmärksamma, stödja och hjälpa våldsutsatta barn och ungdomar. Detta innebär exempelvis att stadsdelsnämnden har ett ansvar för att förskolorna och skolorna har utarbetade rutiner för fullgörande av anmälningsskyldigheten till socialtjänsten vid misstanke om att barn eller ungdomar far illa och för att uppmärksamma flickor och pojkar som kan vara utsatta för hedersrelaterat våld, tvångsäktenskap, bortgifte eller könsstympning. Vid en ev. lagändring 2006–11-15 enligt ovan kommer sannolikt utbildningsinsatser kring lagstiftningen och hur den kommer att påverka både förskolan/skolans och socialtjänstens arbete med målgruppen att behövas för förvaltningens personal. Förvaltningen har under våren intensifierat arbetet kring frågan om anmälningsskyldighet för förskola och skola.

Staden som arbetsgivare: Det personalpolitiska och fackliga samarbetet ska verka för att det finns kunskap och metoder på arbetsplatserna för att stödja och skydda anställda som har utsatts för kvinnofridsbrott och våld i sina nära relationer. Om en anställd t.ex. arbetar som personlig assistent åt en anhörig och den anhörige utsätter den anställde för våld, har staden även ett ansvar för sin personal ur arbetsmiljösynpunkt.

Stadens insatser vid besöksförbud, grov fridskränkning och kvinnofridskränkning: Socialtjänsten kan i aktuella fall informera om möjligheten att ansöka om besöksförbud och hur det går till, något som kan bli eller redan är aktuellt för samtliga socialtjänstens enheter. *Grov fridskränkning och kvinnofridskränkning* är sedan 1998 brott i lagens mening (brottsbalken kap 4), vilka ska polisanmälas. Lagen är även tillämplig när det gäller brott mot barn, syskon eller annan familjemedlem, vid hedersrelaterat våld eller i samkönade relationer. Att göra polisanmälan är eller blir i första hand aktuellt för socialtjänstens enheter, men skulle även kunna bli aktuellt för förskolan/skolan.

Stöd till våldsutsatta kvinnor: Förvaltningens rutiner för handläggning av våldsutsatta kvinnor och deras barn kan vidareutvecklas. Rutinerna beskrivs i det lokala handlingsprogram som reviderats och kommer att presenteras i höst. Förvaltningens resursgrupp för kvinnofridsfrågor – våld i nära relationer fungerar som ett stöd och en informationskanal till anställda inom hela förvaltningen gällande dessa frågor. I september är erbjuds förvaltningens personal inom förskolan, grundskolan och socialtjänsten en utbildning som fokuserar de barn som lever med mäns våld mot kvinnor eller varit våldsutsatta. Utbildningen genomförs av förvaltningen tillsammans med Preventionscentrum Stockholm (Prescens).

Stöd och hjälp till kvinnor med funktionsnedsättning, till drogmisbrukande kvinnor, till ungdomar i patriarkala familjer och till barn i våldsutsatta familjer: Detta arbete är och blir i första hand aktuellt för socialtjänstens enheter. Det är eller kan även bli aktuellt för förskolan och skolan, som möter flertalet barn och ungdomar, vad gäller de som lever i patriarkala familjer, där hedersrelaterat våld förekommer. Frågor kring detta tas upp i förvaltningens Resursgrupp för kvinnofrid – våld i nära relationer.

Stadens arbete med våldsutövande män: 90 procent av alla former av misshandel utövas av män, även om våld förekommer i samkönade relationer och av en kvinna mot en man. Utifrån lagstiftningen (socialtjänstlagen och polislagen) om våld mot kvinnor återkommer behovet av samverkan mellan olika myndigheter. Socialtjänsten och polisen är skyldiga att samverka. Förvaltningen samverkar redan med polisen, exempelvis genom den nya verksamheten Barncentrum. Där samlas alla resurser (socialtjänst, polis, åklagare och landsting) kring ett barn som bevittnat våld eller är våldsutsatt, för samråd, förhör eller

läkarundersökning av barnet. Arbetet med våldsutövande män är och blir i första hand aktuellt för socialtjänstens enheter, bl.a genom att erbjuda män som utövar våld behandling.

Förvaltningen har valt att vidga fokus till våld i nära relationer, då män kan bruka våld mot män och kvinnor mot kvinnor i samkönade relationer. Alla frågor tas upp i Resursgruppen för kvinnofrid – våld i nära relationer.

Det finns ekonomiska argument för att arbeta med ökade insatser för kvinnofrid; socialtjänsten har kostnader för placeringar i skyddat boende, i tillfälliga lägenheter samt för ekonomiskt bistånd och omhändertagande av barn/ungdomar. Vid tidig upptäckt av våldsutsatta kvinnor, barn och ungdomar antas dessa kostnader minska.

En begynnande diskussion har inletts om möjligheten att starta ett samarbete med stadsdelarna i innerstaden, för att skapa en gemensam verksamhet som riktar sig till våldsutsatta kvinnor och deras barn, i syfte att tillvarata och utveckla dessa stadsdelars befintliga resurser och kompetens gällande målgruppen på ett så effektivt sätt som möjligt.

Förvaltningens förslag

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det som remissvar.

Bilagor

Remiss från kommunstyrelsen.